

Iz zgodovine božičnega drevesca

Ko razprostre sveti večer nad našo zemljico svoj zvezdni plašč miru in zadovoljstva, zablešče povsod, v palačah in skromnih kočah, svečice na božičnem drevescu. Če tudi ta prijazen običaj še ni tako star, vendar je postalo božično drevesce znamenje Božiča, znamenje praznika, ki tako globoko gane deco in tudi odrasle spremi nazaj v minulo dobo, ko so še sami kot otroci prepevali pod drevescem tisto znano, lepo pesmico: »Sveta noč, blažena noč...«

Božič je praznik otrok. Toda na sveti večer postanejo tudi starejši ljudje v dnu svoje duše otroci. Božič je praznik nas vseh, za otroke izpolnitev njihovih daljnih želja, za odrasle pa spomin na lepe mladostne čase, katerih nihče na svetu ne more pozabiti. Čudovito je, kako dnevi pred božičem tudi najbolj mrkemu in žalostnemu človeku odženejo slabo voljo in kako se prenese tudi nanj tisto hitenje in pričakovanje, ki ga imajo drugi ljudje; nekaj tajinstvenega, nekaj, kar zares pride, se vtihotapi v njegovo dušo, nekaj, česar se tudi on ne more ubraniti, pa če je tudi še tako žalosten in potr.

Božično drevesce, razsvetljeno z nekoliko siromašnimi voščeniimi svečicami in okrašeno s pozlačenimi jabolki in orehi, ali pa božično drevo v morju električnih žarnic z bogatim nakitom iz stekla in sladkarijami je postalo znamenje božiča, običaj, ki ga ne bomo nikdar več pozabili, ker je zlasti po mestih od roda do roda kakor vtisnjen v otroško dušo. Ta običaj je zdaj tako razširjen, da bi skoro morali misliti, da obstoja božično drevesce že od najstarejših dni; zaradi tega se težko zamislimo v to, da so še pred nekaj desetletji živeli otroci, ki božičnega drevesca sploh niso poznali.

Odkod pa je prišla ta navada? Najrazličnejše govorice krožijo o nastanku božičnega drevesca. Nekateri pripovedujejo, da so že pred več nego tisoč leti ob priliki velikih cerkvenih svečanosti v Aziji zažigali baklje, ki so bile pritrjene na drevesne veje. Tudi Židje imajo prastari rog-

lati svečnik, imenovan, »menora«, ki ga prižigajo na praznik, ki ga obhajajo istočasno z našim božičem. Neki italijanski vitez, ki je potoval v 16. veku po Indiji, pripoveduje v svojem potopisu tole: »Na morski obali je stalo veliko število dreves, a na vsakem drevesu je bilo toliko prižganih svetilk, da jih ni bilo mogoče prešteti. Ravno tako veliko število svetilk je viselo tudi na bližnjem templu. Ko se približa 25. december, pride ves narod, to so Naeri in Bramani, 15 dni hoda daleč na to svečanost.« Danes seveda ne moremo ugotoviti resničnosti te trditve; gotovo pa je nekaj na stvari, ker v tisti dobi v Italiji še niso poznali božičnega drevesca s prižganimi lučcami.

Mnogo lažje pa je ugotoviti, kako je smrečica postala znamenje božiča. Običaj, da so na sveti večer okrasili sobe s smrekovimi vejami, prihaja nekeje od francosko-nemške meje. V stari računski knjigi nekega gradiča v Spodnji Alzaciji iz leta 1521. čitamo tole računsko postavko: »Gozdarju izplačali 2 šilinga, da izbere smrekove veje za božič« in pozneje »izplačali 3 šilinge za sečnjo smrek za božič.« Iz nekega zapisa iz leta 1600. razvidimo, da »na božič gozdarjem, ki sekajo smreke, da jih potem pripeljejo v mesto na prodaj, pomagajo pri dviganju mestni slugi in tekači, ki tudi posekane smreke okrase s pentljami in jabolki.« Verjetno je, da je bil ta običaj v tistem času že precej razširjen v Spodnji Alzaciji. Ze takrat so torej postavljali božično drevesce, toda prižganih svečic še nihče ne omenja. Okrašena smrečica pri prebivalcih Alzajke se lahko nanaša tudi na čiščenje sv. Teobalda in na legendo, ki tako lepo pripoveduje o čudežu smrekovega drevesca: Nek romar, vračajoč se iz Italije peš v svojo domovino, je nosil v izdolbeni popotni palici več koščic sv. Teobalda, ki so bile namenjene za oltar v cerkvi. Ko se je nekega dne po dolgi hoji hotel odpočiti na vznožju Vogeov, je prislonil palico na smreko, sam pa je legel pod drevo in sladko zaspal. Ko se je čez precej časa svež in spočit prebudil, je hotel vzeti palico. Ta je pa med tem, ko je romar počival, tako močno prirasla k drevesu, da je niti s sekiro ni mogel odsekati. Romar je videl v tem božji čudež in se je odločil, da ne potuje dalje. Poklicati je hotel ljudi, da bi videli, kaj se je zgodilo; zato je zažgal tri suhe smrekove veje, ki so svetile daleč v noč. Neki grof iz bližnjega gradu je opazil žar in je hitel s svojimi ljudmi v gozd. Čudež ga je tako pretre-

sel, da je pokleknil in svečano obljubil navzočim, da hoče na tem mestu zgraditi cerkveno. Ko je grof izgovoril te besede, se je palica sama odtrgala od drevesa. Grof je res izpolnil svojo obljubo in je sezidal cerkveno, h kateri je prihajalo poslej vsako leto na dan obletnice žudeža na tisoče romarjev. Ko so se romarji vračali proti svojim domovom, so odnesli s seboj toliko smrekovih vej, da so skoro opustošili ves ogromni gozd. S temi vejami so okrasili svoje domove, trgovine in gostilne. Tako je smrekova vejica postala sveti simbol. Ker je sv. Teobald zaščitnik ogljarjev, drvarjev in sploh vseh, ki imajo opravka v gozdu, so ti obrtniki vedno, kadar so vozili drva in oglje v mesto, prinesli svojim kupcem tudi nekaj smrekovih vejic ali kar cela drevesca za zimske svečanosti.

Tako čitamo v neki knjigi iz 17. stoletja, da so prebivalci mesta Strasbourga postavljali o božiču v svojih hišah smrekova drevesca, katera so okrasili s papirnatimi rožami, jabolki, pozlačenimi predmeti in sladkorjem. Okoli drevesa je bil redno postavljen štirioglat okvir.

V ostali Evropi se je razširilo božično drevesce mnogo pozneje. Tako omenja v nemški literaturi prvokrat božično drevo znameniti nemški pesnik Goethe v svojem romanu »Werther«, ki je izšel leta 1774. Pesnik pravi, da v svoji mladosti božičnega drevesca še ni poznal. Prvič ga je videl za svojega bivanja v Lipskem.

V naše kraje je prišel ta običaj pričetkom preteklega stoletja. Sprva ga vidimo le v hišah odlične gospode; pozneje so pa vzljubili božično drevesce tudi preprosti ljudje. Danes si skoro ne moremo misliti

Na sejmu božičnih drevesc

svetega večera brez toplega in prijetnega vonja okrašene smrečice. Na sveči večer spada smrečica ravno tako kakor jaslice in svečano, veselo razpoloženje v vsako hišo. Smrečica je doživetje posebno za otroke, ki postanejo, ko dorastejo, ta večer spet otroci s pobožnim spominom na skrivnost svete noči.

Ob novem letu

Staro leto nam umira,
z njim dobrote, bol in zlo,
novo vrata že odpira,
kaj nam pač prineslo bo?

Srca vsa zahrepenijo
po veselih, srečnih dneh,
a v mamljivo melodijo
zloben se oglašča smeh.

Kakor na vodah mornarjem
se v življenju nam godi,
danes se boriš z viharjem,
jutri sonce ti žari.

Fran Ločniškar